

Сьогодні Віктор Янукович перервав відпустку, аби приїхати на похорон Богдана Ступки. Напевно, говоритиме скорботні слова, згадуватиме все хороше з життя актора, можливо, звернеться до Бога з проханням за упокій душі. І багато хто вважатиме, що це все буде не задля дотримання формального протоколу розкладу роботи Глави держави. Адже Януковича зі Ступкою пов'язує не лише громадянство однієї держави, де перший — Президент, а другий — художній керівник провідного театру і просто актор з великої літери. Вони не раз зустрічалися “у теплій дружній атмосфері”, і принаймні один з них — Віктор Янукович — подавав це не просто як ділові розмови, а саме як велику дружбу, всім своїм виглядом показуючи свою повагу до Богдана Ступки як до людини, що є для нього авторитетом.

Після цього варто було б згадати правило “про мертвих або добре, або нічого”, однак такі помітні постаті, як Ступка, не підпадають під це правило. І після смерті їх все одно обговорюватимуть, згадуючи їх вчинки та оцінюючи їх за шкалою від “ганьба” до “схиляю голову”.

Ні, я не збираюся перемивати кісточки Ступці та аналізувати й оцінювати весь його життєвий шлях. Навпаки, вийшовши за рамки вищезазначеного правила, маю намір до нього ж і повернутись лише без отого “нічого”. Адже багато людей мислять категорично і не можуть забути чужих минулих вчинків незалежно від того, як змінилася людина потім. Й вони обов'язково, навіть у ці дні, згадують, як у 2004 році, коли “вся прогресивна громадськість” ходила на помаранчеві мітинги й вела боротьбу “за світле майбутнє проти злочинного режиму” (я теж була у цих лавах, про що ні на хвилину досі не пошкодувала), Ступка прийшов під Центрвиборчком, аби привітати Януковича з реєстрацією кандидатом у Президенти України, що викликало тоді у багатьох (в т. ч. і в мене) дуже неприємний шок. Згадують також численні зустрічі Януковича-Президента зі Ступкою, які постійно крутили по телевізору. Щоправда нічого ганебного в них не було — не остання людина в культурі говорила з людиною, яка — подобається це комусь чи ні — займає найвищу державну посаду, на теми, в яких компетентна. Але для багатьох сам факт отаких майже неформальних розмов з Януковичем вже є негативом, бо ж вони, хочеш не хочеш, підвищують імідж співрозмовника, демонструють того, на кого зараз скося дивиться весь цивілізований світ.

Однак оцінку людині в цілому варто давати по тому, якою вона стала, а не якою була. Адже нікому не прийде в голову закидати біблійному апостолу Павлу його фарисейське минуле, коли він “подавав голос” за вбивство християн. І натомість інший приклад — Олександр Мороз, який цілком власними вчинками підтвердив власні ж слова: “До історії можна увійти, а можна в неї вляпатись”. І ніхто вже не згадає “порядного і чесного борця з режимом, морального політичного авторитета Мороза”, бо після перебігання у 2006

році з одного табору в інший це прізвище у всіх асоціюється зі зрадою, спричиненою непомірними власними амбіціями.

Отак і Ступка. У 2004 році його приходу під ЦВК, аби привітати Януковича, звичайно, навряд чи знайдеться достатнє виправдання (кажуть, що він, не вірячи в перемогу Ющенко, прагнув таким чином забезпечити майбутнє своєму дотаційному театру, якому не так просто виживати в сучасних умовах). Але, якщо реально подивитись, чи дуже вплинув той прихід на рейтинг Януковича? Навряд чи. Скоріше вплинув на рейтинг Ступки.

І ось сьогоднішні дні. Останні дні життя Ступки, хоча він про це ще не знає, адже не вперше хвороба кладе його до лікарні. Через законопроект Ківалова-Колесніченка “Про засади державної мовної політики” країні загрожують дестабілізація, розкол і поступове зникнення спочатку української мови, а згодом і самої держави. І багато людей, хто у 2004 році робив все, аби Янукович не прийшов до влади, нічого або майже нічого не роблять для відвернення цієї загрози. Вони займаються своїми власними справами, відпочивають з родинами на морях, їздять по своїх майбутніх виборчих округах, максимум — час від часу приходять на організовані іншими мітинги, але самі не вкладуться у боротьбу ні часом, ні коштами, ні своїми величезними можливостями (багато хто з них має широкі зв'язки й міг би на багато кого чи на багато що вплинути при бажанні). Той самий Ющенко перебуває “на пасіці” і докладає до боротьби за Україну зусиль (та й навіть ресурсів) менше, ніж звичайний студент-активіст. Натомість Ступка на лікарняному ліжку, як член Громадської гуманітарної ради при Президентові України, підписує жорстку заяву до Януковича на захист української мови та громадянського миру. І, хтозна, може саме Ступці ми завдячуємо тим, що Янукович і досі вагається, що саме робити з цим законопроектом, а не дав відмашку продати його як Харківські угоди чи Пенсійну реформу. Адже до цього від людей, до яких він прислухається, Президент чув лише позитивні відгуки про дітище Ківалова й Колесніченка. І вперше на засіданні Гуманітарної ради почув іншу думку. До того ж від людини, яку нібито поважає, якщо вірити офіційній хроніці. І, можливо, саме через те, що Янукович мав почути цю думку і міг, як мінімум, призупинити процес знищення мови та України, фракція Партія регіонів у Верховній Раді поспіхом, порушуючи регламент і навіть формально не розглядаючи понад 2000 внесених народними депутатами поправок, проголосувала за цей законопроект у другому читанні саме тоді, коли Гуманітарна рада лише розпочала своє засідання.

Різкий тон цієї заяви спробувала була пом'якшити Ганна Герман. Заперечити саму заяву вона не могла. Тож заперечила недбалість деяких журналістів щодо висвітлення заяви, ні словом не прокоментувавши сам факт і зміст заяви, яку вона бачила на власні очі з живим підписом Богдана Ступки, і в якій митець не писав, що виходить з Гуманітарної ради, а вимагав її скликання (і це було зроблено після його заяви) та зазначав, що вийде, якщо ця рада ніяк не зреагує на розкольницький законопроект. Але Гуманітарна рада, за словами самої ж Герман, зреагувала — подала Президентові пропозиції, які мали б допомогти врегулювати ситуацію.

На самому засіданні Гуманітарної ради Богдана Ступки, на жаль, не було. Він фізично

не міг на неї приїхати з Феофанії. І дуже шкодував про це. Іван Драч та Микола Жулинський можуть підтвердити, що Богдан Ступка особисто збирався іти до Віктора Януковича, аби поговорити з ним про загрози, які несе законопроект “Про засади державної мовної політики”. І сподівався, що зможе це зробити, коли йому стане краще. На жаль, не судилося.

Дехто скаже, що ось, Ступка, мовляв, наприкінці життя вирішив реабілітуватися за дружбу з Януковичем, бо вже не мав що втрачати. Впевнена, що це — не так. Звичайно, Богдан Сильвестрович знав про свою хворобу, але про те, що йому лишилося жити так мало — не відав. Він не раз вже видряпувався з тяжкого стану і, впевнена, сподівався, що і на цей раз повернеться з лікарні до активного життя. У всякому разі в дні підписання заяви він жваво розмовляв з акторами й персоналом театру по мобільному телефону. І не лише давав поради й розпорядження, але й дозволяв турбувати себе різноманітними питаннями (сама була випадковим свідком деяких таких розмов). Тож підписання заяви і плани йти до Януковича на розмову виглядають не передсмертним вчинком, а свідомою позицією громадянина, який заради майбутнього України вирішив ризикнути найдорожчим, що є у нього в житті — своїм театром. Адже Ступка чудово розумів, які ризики для подальшого існування залежного від держави театру може мати ця заява. А також розумів, що може більше не отримати від держави допомоги на лікування. Однак все одно її підписав.

Тепер залишається дочекатись реакції Президента на заяву митця, до якого він нібито дослухався. Подальші дії Віктора Януковича щодо законопроекту покажуть, чи справді він вважав Богдана Ступку авторитетом, а чи просто прикривався його ім'ям й використовував стосунки з митцем для покращення власного іміджу, афішуючи свої зустрічі та турботу держави про здоров'я Ступки.

Богдан Ступка вже про це не дізнається. Як і не дізнається, що про нього казатимуть після смерті. А казатимуть ще багато — і хорошого, і поганого. Хтось змінить свою точку зору, для когось все позитивне, зроблене Ступкою, перекреслить ті неприємні для нього моменти, які траплялися у житті й спілкуванні з митцем. А хтось не зможе йому чогось пробачити ніколи. Будуть і такі. У всякому разі для мене Богдан Ступка залишиться не державним чиновником, який у 2004-му році прийшов під Центрвиборчком привітати з реєстрацією кандидата в Президенти від влади, а державним діячем, який навіть в останні дні свого життя намагався зробити для України все, що може, захистити її від розколу і зникнення. На відміну від багатьох тих, хто ніколи Януковича ні з чим не вітав, хто завжди був в опозиції до нього, але зараз, коли, без перебільшення, вирішується доля України, замість того, щоб кинути на порятунок мови і держави всі свої сили, яких в них значно більше, ніж було в хворого Ступки, будують своїх кар'єри та готують у майбутніх мажоритарних округах певні частини своїх тіл для депутатських крісел.

Ольга Сало, активістка Громадянського руху "Відсіч"